

**ДЕЯКІ ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ
СУДАМИ УКРАЇНИ НОРМ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА
ПРИ ЗДІЙСНЕННІ ПРАВОСУДДЯ**

Розширення міжнародних зв'язків України в сфері судочинства потребує належного дослідження як теоретичних, так і практичних аспектів застосування норм міжнародного права органами судової юрисдикції.

В останні десятиліття суди стали все частіше ухвалювати рішення з урахуванням міжнародно-правових норм, в першу чергу, це стосується застосування Конвенції про захист прав людини та основних свобод. Однак, даний процес ще далекий від динамічного.

У діючому законодавстві України та судовій практиці поки що відсутні акти, які б чітко регулювали процес застосування національними судами положень міжнародних договорів, що негативно впливає на ефективність правосуддя та авторитет судової влади.

Вітчизняна наукова доктрина також не може похвалитися комплексними теоретико-правовими пошуками в даній області. Деякі аспекти застосування міжнародно-правових норм судами України ставали предметом досліджень таких вчених та науковців як В. Г. Буткевич, Ю. Д. Притика, В. В. Лутковська, А. Ф. Фадеєнко, О. В. Климович, В. С. Щербина, Є. Б. Кубко, Д. Д. Луспенник, В. П. Паліюк та ін.

Актуальність дослідження з обраної наукової проблеми, окрім вищезазначеного, пояснюється відсутністю однакового застосування судами норм міжнародного права при вирішенні справ, наявністю помилок, які проявляються в незастосуванні іноземного права; застосуванні міжнародного права не тієї країни, до якої відсилає колізійна норма; надто широкого або надто вузького застосування міжнародного права до тих чи інших правовідносин; неврахування зворотного відсилання; застосування недіючих міжнародних законів; неповного з'ясування та неправильного тлумачення міжнародно-правових норм; неможливістю чіткого розмежування між нормами приватного і публічного права; неправильного чи неточного перекладу міжнародних договорів України та інших актів міжнародного права.

На жаль, недоліки судової практики зумовлені як об'єктивними (наявність положень, які неоднозначно тлумачаться), так і суб'єктивними (ігнорування положень закону) чинниками та пов'язані передусім з недостатністю у суддів досвіду застосування положень міжнародних договорів, відсутністю єдиних підходів до вирішення питань.

Наявність всіх цих труднощів, помилок, недоліків вимагають негайного розроблення рекомендацій щодо особливостей застосування норм міжнародного права.

На засіданні пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ, яке відбулося 21 грудня 2012 року, у першому читанні був прийнятий проект постанови Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ «Про застосування судами міжнародних договорів України при здійсненні правосуддя».

Прийнята в першому читанні постанова буде доопрацьована та підготовлена до другого читання членами сформованої робочої групи, до складу якої увійшли судді ВССУ, представники Генеральної прокуратури України, Міністерства юстиції України та науковці.

Слід звернути увагу на те, що це є дуже важливий фундаментальний документ загального характеру в історії українського судочинства.

З метою забезпечення правильного й однакового застосування судами міжнародних договорів під час здійснення правосуддя пленум Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ в запропонованому тексті постанови надає судам роз'яснення, що стосуються:

- 1) визначення міжнародних договорів, загальновизнаних принципів міжнародного права та загальновизнаних норм міжнародного права;
- 2) порядку укладення, виконання та припинення міжнародних договорів України;
- 3) процедури набрання чинності міжнародними договорами;
- 4) визначення категорій справ, при вирішенні яких застосовуються чинні міжнародні договори;
- 5) правил тлумачення міжнародного договору;
- 6) імунітету держави, зокрема за яких умов можливе пред'явлення позову до іноземної держави, накладення арешту на майно, що належить іноземній державі, тощо.

Запропонований проект постанови не позбавлений недоліків. В проекті постанови вся увага сконцентрована на міжнародних договорах, при цьому інші норми міжнародного права проігноровані. Не містить він також, на нашу думку, визначення стандартів здійснення правосуддя, положень щодо механізму забезпечення інформування суддів про практику Європейського суду з прав людини в частині рішень, що стосуються України, забезпечення суддів автентичними текстами та офіційними перекладами міжнародних договорів України та інших актів міжнародного права.

Сьогодні ми перебуваємо на шляху створення передумов для подолання негативних стереотипів, що існують на практиці, та маємо надію, що вже після прийняття та оприлюднення тексту постанови пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і

кримінальних справ, роз'яснення, що будуть міститися в даному документі, дозволять забезпечити правильне й однакове застосування судами норм міжнародного права.

Огляд теоретичних поглядів, а також усталені в законодавстві та судовій практиці підходи до практичного вирішення озвучених в дослідженні питань дозволяють зробити висновок, що досі залишається багато прогалин та протиріч у процесі застосування національними судами України норм міжнародного права, які найближчим часом необхідно заповнити та подолати.

ІЛІНА Р. Ю.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри міжнародного права та міжнародних відносин

ПРИНЦИП МІЖГЕНЕРАЦІЙНОЇ СПРАВЕДЛИВОСТІ: ЙОГО ПОНЯТТЯ ТА ЕЛЕМЕНТИ

Рішення та дії, які приймаються сьогодні неминуче будуть створювати певні довгострокові наслідки для майбутніх поколінь починаючи з таких сфер життя як, наприклад, харчування, здоров'я, освіта, культура та закінчуючи ядерною зброєю та її випробуванням, дослідженням космосу, якістю оточуючого середовища. Відповідно виникає питання щодо відповідальності теперішніх поколінь перед майбутніми поколіннями. Як зазначив доктор Джеймс Хансен : «Особливий інтерес становить підтримка короткострокового прибутку з незначною увагою до довгострокового впливу на планеті, яка буде успадкована нашими дітьми та онуками або довгострокового економічного добробуту нашої країни» (Hansen J. E. Is There Still Time to Avoid' Dangerous Anthropogenic Interference' with Global Climate [Електронний ресурс] / James E. Hansen // NASA Goddard Institute for Space Studies, and Columbia University Earth Institute. — 2005. — Режим доступу до ресурсу: http://www.columbia.edu/~jeh1/2005/Keeling_20051206.pdf). Відповідальність теперішніх поколінь, а також право майбутніх поколінь базуються на концепції міжгенераційної справедливості (intergenerationalequity). Ця концепція потребує більш детального вивчення, а саме її визначення, складові та кореляція з міжгенераційними правами.

Прогресивний розвиток такої галузі, як екологічне міжнародне право в особливості в період з 1990—1999 рр. призвів до удосконалення таких концепцій як право на розвиток та права усіх на гідні умови життя, в чистому безпечному та здоровому оточуючому середовищі. Подалі на Світовій конференції з прав людини було прийнято Віденську